

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU PRAVA POTROŠAČA „KONZUMENT“

KONZUMENTOV ISKORAK 2008.

– OSVRT NA STANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Temeljni dokument Društva za zaštitu prava potrošača „Konzument“ za 2008.

1. Zdravstvena sigurnost

Zdravi građani su prvi preduvjet osiguranja napretka države. Kako bi se osiguralo zdravlje građana, zdravstvene usluge moraju biti dostupne svim građanima pod jednakim uvjetima.

Veliki broj bolovanja građana u Hrvatskoj može se između ostalog pripisati i lošoj dostupnosti zdravstvenih usluga. Za određene pretrage građani moraju čekati i više mjeseci, čime se produžuje vrijeme bolovanja, ugrožava i pogoršava zdravlje građana, povećavaju troškovi zdravlja građana i produktivnost gospodarstva odsustvom radnika s radnih mjesta.

Zdravstvene usluge moraju biti dostupne svima i ne smiju diskriminirati građane pogotovo ne imovinski ili regionalno, odnosno po mjestu života u malom mjestu ili velikom gradu. Umjesto daljnjeg financijskog opterećivanja građana, država mora pronaći model preraspodjele proračunskih sredstava koja će omogućiti oporavak zdravstvenog sustava.

Zdravlje ne smije imati cijenu. Zdravlje kao osnovni preduvjet razvoja države mora biti besplatno i jednako dostupno svim građanima. Privatna zdravstvena zaštita stoga bi se trebala zasnivati na uslugama s dodatnom vrijednošću, a ne ugrožavati državni sustav zdravstvene zaštite.

Upravljanje zdravstvenim sustavom treba se prepustiti profesionalnim menadžerima te time rasteretiti stručno osoblje zdravstvenog sustava.

2. Socijalna sigurnost, rad i mirovine

Protuteža liberalizaciji tržišta rada mora biti adekvatna socijalna sigurnost građana. Naknade za nezaposlene stoga moraju omogućiti normalan život građanima koji su izgubili posao, a građanima se uz adekvatnu naknadu za nezaposlene treba pružiti i mogućnost besplatnog dodatnog obrazovanja ili prekvalifikacije, odnosno izgubljeno radno mjesto treba značiti mjesto više u školskim klupama stimulirano adekvatnom naknadom za nezaposlene.

Veliki broj građana zaduženih stambenim kreditima mora usmjeriti državnu politiku na osiguranje socijalnog stambenog fonda jer su cijene nekretnina u najmu i prodaji na tržištu dosegle astronomske cijene koje građani ne mogu pokrivati. Državni stambeni fond može biti adekvatna konkurencija koja će utjecati na smanjenje cijena stanova manje kvadrature. Programi poput poticane stanogradnje moraju se ponovno pokrenuti i doraditi.

Smatramo kako zabranjivanje rada određenim djelatnostima nedjeljom neće pridonijeti boljim uvjetima za radnike. Rad nedjeljom i praznicima trebao bi se dodatno plaćati i time motivirati one koji žele da rade i tim danima.

Minimalna plaća u Hrvatskoj treba omogućiti život i treba pratiti cijene na tržištu. No država mora kontrolirati sve poslodavce koji isplaćuju minimalne plaće jer se one često nadopunjuju dodatnim sredstvima koja se isplaćuju na crno čime se varaju i radnici i država.

Radnici u državnim službama trebaju biti plaćeni u skladu s odgovornošću i radom koji obavljaju. Također, mora se revidirati broj radnih mjesta koja su plaćena državnim proračunom. Nedopustivo je da se mimo natječaja upošljava na radna mjesta pod državnim proračunom te da se zbrinjavaju politički podobne osobe od strane vladajućih.

Građani Hrvatske plaćaju rad svih državnih službenika i nedopustivo je da neki pojedinci zloupotrebjavaju ta radna mjesta nauštrb slabo plaćenih i potplaćenih radnika u privatnom sektoru. Državni službenici moraju biti odgovorni u svom radu prema građanima jer građani plaćaju njihova radna mjesta.

Zakon o radu treba liberalizirati, ali istovremeno se mora pojačati socijalna sigurnost nezaposlenih. Mora se pojačati kretanje radne snage u Hrvatskoj. Odlazak građana na rad u druga mjesta i gradove od onih u kojima su živjeli treba poticati i time ujedno pomagati mjestima s manjkom radne snage.

Dolazak strane radne snage treba iskorištavati kao poticaj za prekvalifikaciju nezaposlenih građana. Odobravanje uvoza radne snage tvrtkama uvoznicima treba uvjetovati stipendiranjem školovanja za ista radna mjesta u Hrvatskoj.

Država mora omogućiti nova strana ulaganja i otvaranja novih radnih mjesta jer nova radna mjesta doprinose razvoju države. Nedopustivo je da se tvornice zatvaraju i da nas ulagači zaobilaze radi kompliciranog sustava i birokracije koju plaćaju naši građani. Otvaranje novih radnih mjesta i nova ulaganja trebaju biti omogućena liberaliziranom prodajom zemljišta u područjima određenim za industriju i gospodarstvo. Otvaranje novih tvrtki se mora liberalizirati, pojednostaviti, pojeftiniti, modernizirati i poticati.

Napredak društva pokazuje se po brizi za starije građane. Nažalost u Hrvatskoj ugodan život po umirovljenju mogu očekivati tek nosioci povlaštenih mirovina. Veliki broj građana je zakonski primoran u prijevremena umirovljenja i danas primaju mirovine s kojima je život gotovo nemoguć. Država mora osigurati dostojan život starijim građanima jer su oni to zaslužili.

Cijene boravka u domovima za umirovljenike su iznimno visoke i većina umirovljenika si ne može priuštiti boravak u domovima. Takvo stanje samo ukazuje na nagomilane probleme u mirovinskom sustavu.

Veliki problem su umirovljenici koji su mirovine zaradili u državama bivše Jugoslavije i koji danas imaju mirovine s kojima si ne mogu priuštiti život u Hrvatskoj. Država takvim umirovljenicima mora izjednačiti mirovine s onima minimalnima u Hrvatskoj. Raspadom bivše državne zajednice, građani koji su se odlučili za život u jednoj od sljedbenica, trebali su u istoj primati i mirovine. Ovako su naši građani diskriminirani, dok građani koji žive u drugim zemljama sljedbenicama Jugoslavije, a koji su radili u Hrvatskoj danas primaju višestruko veće mirovine od onih koje bi primali u zemlji u kojoj žive, te su u povlaštenom položaju u tim zemljama na račun naših građana.

3. Obrazovanje

Obrazovanje, uz zdravstvo, mora biti dostupno svima. Trenutačno postoje problemi održavanja kvalitetne i stručne nastave u školama izvan velikih gradova. Time se dolazi do nejednakosti građana koja će se najbolje vidjeti kada se provede projekt državne mature na području cijele države.

U škole ne smiju ulaziti komercijalni sadržaji niti se oni smiju odvijati u sklopu nastave izvan škole. Djecu se ne smije koristiti za povećanje zarade trgovaca.

Visoko obrazovanje mora biti dostupnije. Školovanje na institucijama koje je osnovala država mora biti besplatno, pokriveno stipendijama ili kreditima koji će se vraćati radom u područjima od posebne državne skrbi. Obrazovanje u takvim institucijama ne može i ne smije biti ograničeno financijskim statusom građana.

4. Energetska sigurnost

Hrvatska mora sustavno raditi na gradnji novih pogona proizvodnje električne energije, a tomu se mora pristupiti strateški te pritom dugoročno planirati potrebe za energijom. Hrvatska mora poticati i korištenje solarne energije u kućanstvima, pogotovo u primorju. Građane također treba poticati i sustavno educirati da koriste štedljive električne uređaje.

Hrvatska kao proizvođač mora graditi nova skladišta plina kako bi se višak ljetne proizvodnje mogao trošiti zimi.

Nafta i naftne prerađevine nose velika porezna davanja uključujući i davanja za izgradnju autocesta. Porezi na naftu trebaju biti redovito revidirani, poglavito u trenutcima kada rastu cijene nafte i naftnih prerađevina. Hrvatska mora sustavno planirati energetska sigurnost i poticati proizvodnju i korištenje alternativnih energenata u području prometa.

5. Zaštita potrošača i ispravnost proizvoda

Novi Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. pozdravljen je kao napredak u zaštiti građana, međutim veliki broj odredaba tog zakona na snagu stupa tek ulaskom u Europsku uniju. Smatramo takav zakon izuzetno lošim jer su neke stavke koje su bile na snazi po starom zakonu o zaštiti potrošača trenutačno zamrznute do ulaska u EU. Zakon je izrazito manjkav u mnogim područjima te ne može zadovoljiti potrebu za zaštitom građana na tržištu u razvoju.

Posebna pozornost u zakonskoj zaštiti mora se obratiti prema oglašavanju. Nedopustivo je da građani imaju probleme sa tiskanim reklamama kojima se zatrpavaju poštanski sandučići i osobna vozila. Kazne u ovom području moraju biti strože, a provedba zakona mora se osigurati.

U trenutku kada u Hrvatskoj djeluje više stotina tvrtki koje godišnje obrću stotine milijuna ili milijardi kuna iznimno je bitno da Hrvatska ima jak potrošački pokret. Radi toga država mora potpomagati potrošačke udruge prvenstveno financijski putem. Snažne udruge i potrošački pokret mogu jamčiti sigurnost građanima.

Osobni podaci i identitet građana su slabo zaštićeni. Usprkos zakonskoj zaštiti matičnog broja građana cjelokupni bankarski sustav primorava građane na odavanje matičnog broja.

Najveći telekomunikacijski operater u Hrvatskoj omogućio je korištenje podataka iz telefonskog imenika u marketinške svrhe bez odobrenja građana učinivši sve podatke javno dostupnima.

Krađa identiteta je učestala i često se na prevaru koriste tuđi identiteti pri čemu se građane ostavlja da samostalno dokazuju krađu identiteta umjesto državnih organa koji bi se trebali baviti takvim oblikom kriminala i štititi građane od njega.

Mali broj imovinskih osiguranja i osiguravanje vozila samo osnovnim osiguranjem od štete ne doprinose sigurnosti građana. Osiguravajuće kuće trebaju prilagoditi svoje cijene imovinskom stanju građana. Država treba poticati osiguravanje poslodavaca i poljoprivrednika kako se u slučajevima katastrofa ne bi opterećivao državni proračun.

S obzirom na stanje na tržištu pravnih usluga osiguravajuće kuće trebale bi ponuditi i nove usluge poput pravnog osiguranja.

Nerijetko se u Hrvatsku uvoze neispravni ili proizvodi lošije kvalitete. Takvi proizvodi uništavaju domaću proizvodnju te tjeraju i domaće proizvođače da nauštrb kvalitete proizvode jeftinije. Minimalne kvalitete, odnosno norme i zdravstvena ispravnost moraju biti zadovoljene. Kontrole proizvoda moraju se provoditi češće i sustavno. U ovom području država mora poticati, pomagati i surađivati sa potrošačkim udrugama.

Na slobodnom tržištu Hrvatski proizvodi trebaju naći svoje mjesto. U borbi sa stranom konkurencijom koja raspolaže velikim sredstvima za marketing Hrvatski proizvođači trebaju se udružiti u marketingu. Hrvatski proizvodi pri tomu ne bi smjeli biti jeftiniji u svim državama u okruženju. Takvim postupcima proizvođači i trgovci obezvrjeđuju Hrvatske građane.

6. Djelovanje državnih struktura, pravosuđe i porezna politika

Pretjerana birokracija i kompliciran sustav, nedovoljno transparentan glavni je uzrok pojave korupcije u društvu. Državne strukture moraju raditi za građane i pomagati građanima.

Saborski zastupnici zastupaju građane i moraju omogućiti pristup građanima koji su ih izabrali. Zastupnik mora biti u stalnom kontaktu s građanima te zaprimati upite i žalbe građana.

Država mora biti umjerena u potrošnji te iznimno savjesno trošiti sredstva prikupljena od građana. Prioriteti moraju biti zdravlje, obrazovanje, socijalna sigurnost, zapošljavanje i razvoj.

Netransparentnost rada i sporost odlikuju državne strukture. Posebno problematično je pravosuđe, gdje ne samo da usluge odvjetnika nisu dostupne svima, jer besplatna pravna pomoć nije regulirana, nego i sudovi ne rješavaju sporove u razumnom roku.

Državni pravobranitelji se trebaju reorganizirati i od službe za žalbe postati tijelo koje će rješavati probleme građana. Ovakav sustav pravobranitelja glasnogovornika je potpuno besmislen i nesvrshodan.

Hrvatski građani su visoko porezno opterećeni. S obzirom na tu činjenicu država mora građanima pružati adekvatne usluge. Proračun se mora trošiti transparentno, građani imaju pravo znati gdje je otišla svaka kuna koju su oni dali u državni proračun. Država mora razumno trošiti sredstva prikupljena porezima te usmjeravati sredstva prema prioritetima. Troškovi reprezentacija, putovanja, proslava i sličnih luksuza ne smiju opterećivati proračune lokalnih uprava i državnih struktura. Primjera radi: svaka litra alkohola kupljena iz državnog proračuna je udar na građane!

Kako Hrvatski građani putem kupovine benzina financiraju izgradnju autocesta potrebno je revidirati potrebu dodatnog plaćanja cestarine i razmotriti sustav uvođenja vinjeta.

7. Monopol, inflacija i proizvodnja

Na slabom tržištu koje je još uvijek u razvoju potrebno je onemogućiti stvaranje monopola. Potrebno je poticati dolazak konkurencije jer ona može bolje od državnih tijela osigurati građanima povoljne cijene i kvalitetne usluge. Područja u kojima je monopol najizraženiji treba liberalizirati.

Državni monopol, tamo gdje postoji, mora biti na usluzi građanima, a ne usmjeren na stvaranje profita. Gradske, općinske, županijske i državne institucije, organizacije i tvrtke moraju biti na usluzi građanima i držati primat nad pravima potrošača, u suprotnom treba omogućiti i drugima da pružaju iste usluge tamo gdje je to moguće.

Trgovački centri počeli su gasiti male trgovine koje su nekada bile osnovica trgovine u Hrvatskoj. Takav proces posve je normalan i očekujući i ne treba ga gledati kao negativno događanje. Otvaranje trgovačkih centara raznih lanaca ne treba ograničavati niti sprječavati njihov ulazak na tržište. Povećanjem broja trgovačkih centara različitih lanaca i vlasnika povećava konkurenciju i u tom pogledu država mora preuzeti snažniju ulogu regulatora koji će sprječavati stvaranje monopola i omogućavati svim trgovačkim lancima koji će poštivati legislativu ulazak na tržište. Konačno, većom konkurencijom profitirat će građani i državni proračun - građani sniženjem cijena potaknutim konkurencijom, a država većim zapošljavanjem i ubiranjem poreza jer veća ponuda omogućuje i veću potrošnju.

Inflacija mora biti pod kontrolom države. Država ne može biti promatrač inflacije, te se mora aktivno angažirati u suzbijanju inflacije. Inflaciji se može oduprijeti samo jako domaće gospodarstvo. Vlada u suzbijanju inflacije mora aktivno surađivati sa Hrvatskom narodnom bankom, ali i sa potrošačkim udrugama, te s predstavnicima gospodarstva. Sustav potpora u proizvodnji mora se prilagoditi takvoj politici. Ukoliko država štiti proizvođače poticajima, ono to mora činiti i sa građanima kada dolazi do rasta cijena. Isto tako kada raste profitabilnost i zarada proizvođača, država treba smanjivati poticaje proizvođačima.

Cijene se moraju prilagoditi građanima, nedopustivo je da zbog turističke sezone brojni proizvodi poskupljuju do neizdrživih cijena za naše građane.

Ulaganjem države u stambeni fond smanjuje se privatna gradnja skupih stanova, ulaganjem u javni prijevoz smanjuje se potreba za kupovinom osobnih vozila, a na taj način bankarski sustav gubi mogućnost opterećivanja građana potrošačkim kreditima, a povećavaju se krediti koji su usmjereni u proizvodnju.

Intelektualna produktivnost garantira razvoj države. Država mora poticati ostvarivanje intelektualnih proizvoda, proizvodnju i realizaciju novih patenata. Hrvatske banke iznimno malo ulažu u pokretanje proizvodnje, a iznimno puno u potrošnju. U tom pogledu podržavamo aktivnosti Hrvatske narodne banke te upozoravamo kako država mora intervenirati.

Poticanje proizvodnje iznimno je važno za Hrvatsku. Stranim ulagačima treba omogućiti lakši ulazak u Hrvatsku i privlačiti ih uvjetima koje mogu dobiti u Hrvatskoj. Država mora zadržati postojeće proizvođače u Hrvatskoj. Nedopustivo je da poljoprivredne površine zarastaju u korov i bivaju neiskorištene te da zatvoreni tvornički kompleksi postaju opasnost za građane zbog zapuštenosti. Tragično je da urušeni hoteli daju lošu sliku naših turističkih sjedišta. Sva takva područja u državnom vlasništvu moraju se dati na upotrebu ili prodaju pod uvjetima pokretanja rada i proizvodnje.

8. Zaključak

Ovaj dokument opisuje područja koja smatramo prioritetnima za građane Republike Hrvatske. Opisani su brojni problemi s kojima se građani svakodnevno suočavaju. Smatramo da građani zaslužuju vlast i politiku koja će rješavati njihove probleme, te stoga odgovornost za rješavanje nagomilanih problema mora na sebe preuzeti Vlada Republike Hrvatske zajedno sa jedinicama lokalne uprave i samouprave. Problemi se moraju sustavno rješavati, a vladajući na svim razinama vlasti jesu prvi odgovorni za njihovo rješavanje. Prema građanima, vladajući moraju preuzeti odgovornost, te u skladu s tim onda kada nisu u stanju ili ne mogu rješavati probleme, trebaju preuzeti odgovornost i odstupiti sa položaja.

Upravni odbor Društva za zaštitu prava potrošača „Konzument“ na sjednici održanoj u Zagrebu 13. veljače 2008. izglasao je dokument „Konzumentov iskorak 2008.“ za temeljni dokument Društva u 2008. godini.

WWW.KONZUMENT.HR